

CITATION

Metin, İsmail. "The image of Islam and Prophet Muhammad in the French press in terms of theater, cartoon and film provocations" *Journal of Faculty of Theology of Bozok University*, 4,4 (2013/4), pp. 91-104.

Tiyatro, karikatür ve film provokasyonları bağlamında Fransız basınında İslam ve Hz. Muhammed imajı

İsmail METİN

Ankara Üniversitesi Doktora Öğrencisi

Özet

Oryantalizm ve oryantalistler, tarih boyunca İslam'ı kendi zihin dünyasına göre anlamış ve bu yönde çalışmalar yapmıştır. Yapılan bu çalışmalar ilmi eserler, ansiklopediler, kitaplar, makaleler başta olmak üzere, yazılı ve görsel basında da yer almıştır. Bu makale, oryantalizmin önemli merkezlerinden olan Fransa'da, özellikle yazılı basında, başta İslam, Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed olmak üzere dini değerlerin medya tarafından algılanış biçimini, karikatür ve film provokasyonları bağlamında tarihsel bir değerlendirmeye tabi tutmak amacıyla kaleme alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslam, Batı, Hz. Muhammed, Karikatür, Film, Resim, İmaj, Oryantalizm, İslamofobi.

medyanın gündem oluşturduğu, toplumsal ve siyasi olayları tetiklediği (Arap Baharı gibi), insanları provoke ettiği gerçeği göz önüne alındığında, İslam ve Hz. Muhammed'le ilgili birçok haberin toplumsal bir hareketlenmeye sebep olduğu bir gerçektir.

Doğunun ve elbette İslam dünyasının son beş asırlık geçmişini geniş bir şekilde iyi tahlil edebilmek için başta Fransa olmak üzere Batı'da yapılan Şarkiyat çalışmalarının ortaya konulması son derece önemlidir. Zira bugün yaşadığımız medya merkezli karikatür ve film provokasyonlarını tarihi geçmişi ile ancak anlayabiliriz.

KAYNAKÇA

Metin, İsmail. "Tiyatro, karikatür ve film provokasyonları bağlamında Fransız basınında İslam ve Hz. Muhammed imajı", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4,4 (2013/4), ss. 91-104.

Oryantalizm ya da şarkiyatçılık genel olarak Fransız Akademi Sözlüğü'ndeki (Dictionnaire de l'Académie Française) tanımı ile "Doğu İncelemesi" özelde ise "İslam Araştırmaları" anlamında ortaya çıkan sosyo-kültürel, siyasi ve akademik bir alandır.

Batıda, İslamiyet'in doğuşu ve gelişmesinden itibaren araştırmacılar ve sonraları oryantalistler İslam Dini ve Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında birçok çalışma kaleme almışlardır. Bu çalışmalar içerisinde her ne kadar tarafsız, iyi niyetli, anlamaya yönelik olanları olsa da bir çok eser, kitap, makale çalışmasının yıpratma amaçlı olduğu görülecektir. Günümüzde yazılı-görsel ve sosyal

Başlangıçta Doğuyu ve ona bağlı olarak kültürünü tanımak suretiyle onlarla iyi ilişkiler kurulmasında etkili olabilmek şeklinde ortaya çıkan oryantalist fikri, özellikle Napolyon'un Mısır seferi ile birlikte Fransa'nın doğu siyasetini belirleme ve bir bölgeyi işgale ön hazırlık yapma gibi siyasal hedeflere altyapı oluşturdu. Zira Napolyon İslam adına savaştığını söylüyor ve söyledikleri ordusunun bir parçası olan "Akademik kadro oryantalistler" tarafından anında Arapçaya çevriliyordu. Meşhur edebiyatçı Victor Hugo "Lui" adlı şiirinde Napolyon'u Hz. Muhammed'e benzeterek şöyle diyordu:

"Muzaffer, coşkun, saygınlık yüklü, dehalar ülkesini şaşkırtan bir dehadır o. Genç, akıllı emirin önünde eğilirlerdi kocamış şeyhler. İnsanlar benzersiz silahları karşısında dehşete düşerdi; gözleri kamaşmış boylara, garplı bir Muhammed gibi yüce görünmüştü."⁰¹

Sömürgeciliğin oryantalist çalışmalarındaki belirleyiciliği ya da oryantalist çalışmaların Avrupalı ulusların sömürgecilik faaliyetlerinde ifa ettiği oryantalist anlayışı, Doğu toplumlarının Avrupa'dan verilecek talimatlarla yönetilmesi noktasına kadar ulaştı. Zira Batılıların Doğu'ya bakışı, Karl Marx'ın

01. Victor Hugo, *Les Orientales, Oeuvres Poétique*, (Paris: Le Club Français du Livre, 1829), I, s. 684.

"Onlar (Doğulular) kendilerini temsil edemezler, temsil edilmeleri gerekir"⁰² şeklindeki sözünde olduğu gibi tepeden bakışçı bir zihniyeti yansıtıyordu.

Benzer bir ifade, 2012 yılında Fransa'da Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde peçe/burka yasağı, cami/minare, helal et, başörtüsü, sokakta namaz tartışmaları bağlamında Fransa İçişleri Bakanı Claude Gueant tarafından dile getirilmiştir. Fransız Bakan "Bütün kültürler eşit değil"⁰³ diyerek, Avrupalı olmayan halklarla ve kültürlerle karşılaştırıldığında Avrupalı kimliğinin diğerlerinden üstün olduğu fikrini benimseyerek klasik Şarkiyatçı-Oryantalist düşünceyi günümüze taşımıştır.

1. Tarihsel süreç

Bugün yaşadığımız ve muhtemelen daha uzun bir müddet daha yaşayacağımız İslam ve Hz. Peygamber'i tahkir ve aşağılamanın tarihi altyapısı çok eskilere dayanmaktadır. Haçlı seferleri ile birlikte Batı Hristiyanlığı batılı zihinlerde İslam ve Müslümanlar hakkında temel imgeleri oluşturmaya başladı.

Haçlı seferlerinin beslediği geniş kamuoyu düşman hakkında doyurucu bir imaj istiyordu. Teklif edilen imaj ona bir taraftan İslamiyet'in ne kadar kötü ol-

02. Edward Said, *Şarkiyatçılık, Batı'nın Şark Anlayışları*, (İstanbul: Metis yay., 2008), s. 10, s. 350.

03. <http://www.samanyoluhaber.eu>, 02/11/2011

duğunu kaba saba tabirlerle anlatacak, bir yandan da harikuladeye karşı beslediği hayranlığı karşılayacaktı.⁰¹ Batı Hristiyanlığının İslam'ı karalama kampanyasının temel doğrultusunu oluşturan imgeler, İslam'ın ortaya çıkışıyla birlikte Doğu ve Batı Hristiyanlığının önde gelenlerince yazılan reddiyeler ve polemikçi eserlerden önemli ölçüde yararlanılarak geliştirilmiştir. Bu eserlerin en önemlisi Yuhannaed-Dımeşki'nin (John of Damascus/Jean Damascène 675-750) yazdığı reddiyedir.⁰²

Avrupa'da Müslümanlarla ilk defa karşılaşan ve Müslümanların egemenliği altında onlarla birlikte yüzlerce yıl yaşamış, bu sayede Müslümanların inanç temellerini ve idari sistemlerini yakından gözlemiş bulunan İspanyollar ve Sicilyalıların üretimleri de bu çabada başvurulan kaynaklardandı. Diğer önemli bir kaynak olan Chanson de Roland ve Chanson de Geste'ler güçlü ve zengin, fakat aynı zamanda karalayıcı bir İslam dünyası imajı sunuyordu.

Ayrıca XII. Yüzyılın ilk yarısında Latin yazarları da yığınların bu ihtiyacını karşılamak üzere kolları sıvamışlardı. Dikkatler Hz. Muhammed'e ve hayatına çevrildi. Söylentilerin doğru ya da yanlış olması önemli değildi. Southern'in

01. Maxime Rodinson, Batı'yı Büyüleyen İslam, (İstanbul: İletişim yay., 1983), s. 21.

02. Yücel Bulut, "Oryantalizm" md., DİA, (İstanbul: 2007), XXXII, s. 430.

ifadesi ile "yazarları zafer kazanmış muhayyilenin cehaletinde boğulmuştu."⁰³

Yukarıda ismi zikredilen temel kaynaklara göre; Hz. Muhammed bir sihirbaz (!), sahtekâr (!), ikiyüzlü (!) ve yalancı (!) bir Peygamberdi. Afrika ve Doğu'da sihir yoluyla Kiliseyi yıkmıştı. Başarısız cinsel hürriyet ilan etmesinden kaynaklanıyordu. Müslümanlar putperestlikle suçlanmaktaydı. İslam'ı seks, şehvet düşkünlüğü ve hayvani içgüdülerin taşkın vahşilikleri ile dolu, saldırgan ve yıkıcı bir din olarak sunuyordu. Oysaki Batı bu tanımlamalarla kendi bilinçaltını İslam üzerinden ortaya koyuyordu. Zira Batı kiliselerinde resim ve heykel figürleri önemli bir yer tutar. Önemli ve tanınmış müzelerde sergilenen birtakım resim ve heykellerde ise şehvetperestlik ve çıplaklık⁰⁴ bir sanat eseri olarak algılanmış, bu algı bir çarpıtma ve karalama örneği olarak İslam'a ve Peygamberine yakıştırılmaya çalışılmıştır. Zira İslam'da heykel, kadın ve benzeri imgeler başından itibaren yasaklanmış ve kullanılmamıştır.

Oryantalizmin müstakil bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasından çok daha

03. Richard W. Southern, *The Making of the Middle Ages*, (London: Folio Society, 1988), ss. 35-40.

04. Bu tür figürler, Paris'in en ünlü müzelerinden olan Le Louvre, Musée d'Orsay ve Centre Pompidou'da bunlar bol miktarda göze çarpmaktadır.

önceden itibaren Batılılar İslamiyet'in ortaya çıkışı, tarihi ve Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgilenmişlerdir. Batı'da Hz. Muhammed hakkındaki çalışmalar başından itibaren çeşitli ön yargılar ve iftiraya dayalı olarak yapılmıştır. Bu ön yargılar daha ziyade İslamiyet'in hızla büyük topluluklar tarafından kabul edilmesiyle birlikte itibar kaybına uğrayan Yahudi-Hıristiyan din adamları ve yöneticiler tarafından kasıtlı olarak yaygınlaştırılmış ve bunun neticesinde İslamiyet ve Hz. Muhammed hakkında sağlıklı olmayan bir imaj ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Herhangi bir temele dayanmayan görüşlerin özünde Hz. Peygamber'e "hasta-epilepsi", "imposteur-yalancı", "menteur-yalancı" yani yalancı "deccal" (anti-christ) gibi iftiralar atılmış ve bunlar yüzlerce yıl tekrarlanmıştır.

Yapılan karikatür ve resimlerde ortaya konan imajın kaynağında bu tür algı operasyonları söz konusudur. İnanan-inanmayan kimseler tarafından "Muhammedü'l-Emin" şeklinde vasıflandırılan bir Peygamber'in Batı dünyasında bunun tam zıddı olan bir sıfat olan "İmposteur" yani yalancı(!) olarak tanıtılması manidardır.

2.Charlie Hebdo Dergisi'nin karikatür provokasyonu

Batı dünyasında eski dönemlerden

günümüze Hz. Peygamber'in birçok resmi ve minyatürleri yapılmıştır. Bu resim ve minyatürlerin de olumsuz Hz. Muhammed tasavvuruna etkisi olmuştur. Birtakım eserlerde ise Müslümanlar Danyal (Daniel) Peygamber'in kitabında ve Apocalypse'te (Kıyamet) sözü edilen on boynuzlu canavar olarak tanıtılmıştır. IX. Yüzyılda Hz. Peygamber'in hayatını konu alan "Vie de Mahomet" (Muhammed'in Hayatı) adlı esere göre Apocalypse kitabında sözü edilen canavar bizzat Hz. Peygamber'dir.⁰¹

Resim ve minyatürlerle bezenmiş kitaplarda Hz. Muhammed ve Müslümanlar yılanla benzetilmişlerdir. Mesela Paris'te bulunan Fransız Milli Kütüphanesi olan Bibliothèque Nationale'de "Büyük Fransız Tarihi" adlı eserde, Frank Kralı Charlemagne'in karşısında savaşan Müslümanlar, boynuzlu şeytanlar şeklinde tasvir edilmektedir.⁰²

Gerek Hz. Peygamber'in hayatını konu alan "La Vie de Mahomet" adlı

01. Philippe Sénac, *L'Image de l'Autre, Histoire de l'Occident Médiéval Face à l'Islam*, (Paris: Flammarion, 1983), s.31. Yurtdışı görevinde bulunduğum Fransa'nın Angers şehrinde bulunan tarihi Angers Şatosu (Chateau d'Angers) içerisindeki müzede sergilenen ince halılar üzerine işlenmiş Kıyamet Hahları (Les Tapisseries de l'Apocalypse) adlı resim ve minyatürlerde buna benzer birçok figure temsil edilmektedir.

02. Bibliothèque Nationale (Fransa Milli Kütüphanesi), 2813 nolu manüskri, Folio, s. 119.

eserlerin bir kısmının kapağında ya da içerisinde, gerekse “Muhammed’in Kitabı” olarak gösterilen Kur’an-ı Kerim tercümelerinin bazılarının kapağında birçok resim ve figür bulunmaktadır. Hatta yine eski dönemlerde yapılan bir Kur’an tercümesinin kenarına yapılan resimde Hz. Peygamber, sakallı bir yılın şeklinde canlandırılmıştır.⁰¹

1969 yılında yayın hayatına Hara-Kiri adıyla başlayan Haftalık mizah dergisi Charlie Hebdo aleyhine açılan bir çok davadan ötürü aşırı sağ gruplar ve Katolik Kilisesi tarafından mahkûm edildi. 1970 yılında 5. Cumhuriyet’in kurucusu Charles de Gaulle’ün ölümüyle dalga geçtiği gerekçesi ile dönemin hükümeti tarafından “halkı kin ve düşmanlığa teşvik etmek” suçlamasıyla kapatılmıştı. 1981 yılında aynı suçtan tekrar kapandı.

Aynı dönemde İslam’a hakaret içeren, İngilizce adı ile Innocence of Muslims ya da Fransızca ismiyle “l’Innocencedes Musulmans” yani “Müslümanların Masumiyeti” adlı provakatif filmin yankıları sürerken, Fransa’da haftalık mizah dergisi Charlie Hebdo üçüncü kez H. Peygamber’in tasvir edildiği karikatürleri “Intouchable 2” (Dokunulmaz 2) başlığı ile

01. Örnek olarak bkz: Jacquesla Goffe, *Les Intellectuels au Moyen Age*, (trz.) adlı eserin 21. Sayfasında bu resim yer almaktadır.

bastı. Daha önce 2006 ve 2011 yıllarında benzer karikatürleri basan dergi yönetimi bunu “ifade özgürlüğünün sınırlarını test etmek için” yaptığını söylüyordu. Oysa aynı dergi yönetimi, 2008 yılında ünlü karikatürist Maurice Sinet’nin köşesinde Eski Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy’nin gelininin Yahudi kökenli olmasına vurgu yaparak Jean Sarkozy’nin iş hayatında başarılı olabilmek için Yahudi birisi ile evlendiğini söylemesi üzerine, Sinet’i Yahudi karşıtlığı yaptığı için işten atmıştı. O dönem derginin yönetmeni olan Philippe Val, bir kişinin dini kökenine atıf yapmanın açık bir şekilde “Antisemitizm” suçu olduğunu belirterek işten kovmuştu. Ancak dergiye karşı dava açan Sinet, 2010 yılında Paris Mahkemesi tarafından haklı bulundu. Mahkeme haksız işten çıkarma nedeniyle dergiyi 40.000 Euro tazminata mahkûm etmişti.⁰²

Müslümanlara yönelik ırkçı yayınları ile dikkat çeken bu dergi daha önce birçok kez “halkı kin ve nefrete teşvik etmek” suçlaması ile mahkum olurken, karikatürler aleyhine açılan davalardan “basın özgürlüğü” kapsamında beraat etti.

Kısa adı IRIS olan Uluslararası ve Stratejik İlişkiler Enstitüsü (Institut de Relations Internationales et

02. Zaman France, (21-27 Eylül 2012).

Stratégiques) Direktörü Pascal Boniface, derginin Hz. Muhammed ile alakalı yayınladığı karikatürlerin bir cesaret ya da ifade özgürlüğü değil bir tür “oportunisme-çıkarıcılık” olduğunu belirterek “bu dergi çok iyi biliyor ki, İslam’ı eleştirdiği zaman satıyorsunuz. Burada bir özgürlük arayışından çok katıksız bir ticari çıkar arayışı söz konusu” şeklinde bir değerlendirme yapmıştır.⁰¹

Benzer bir değerlendirme İslamofobi Gözetleme Kurulu Müdürü Abdullah Zekri’den gelmiştir. Zekri, derginin tamamen ticari kaygılarla hareket ettiğini belirterek “satışlarını artırmak için böyle gergin bir ortamda provokasyonu tercih ettiler” dedi. Zira son yıllarda büyük bir tiraj kaybına uğrayan dergi 60 bin satış rakamına geriledi. Ancak söz konusu provokatif karikatürlerden sonra örnekleri satılan dergi akşam saatlerinde ikinci bir baskı yaptı.⁰² Aynı gün (19 Eylül 2012, Çarşamba) birkaç saatte 75 bin satan dergi, 2006 yılında benzer karikatürleri yayınladığında 400 bin satarak rekor kırmıştır.

Karikatür krizinde Fransa’da yaşayan Müslüman toplum tepki göster-

01. <http://www.iris-france.org>, 02/11/2011

02. Gazete bayiliği yapan bir Fransız’dan dergiyi sormak için sabah erkensaatte gittiğimde, derginin normalde bir hafta beklediği halde satılmadığını ama bu karikatür sayısının çok kısa sürede bittiğini, yeni dergi istemediklerini çünkü daha önce üzücü bir takım olaylara yaşadıklarını tedirgin bir yüz ifadesi ile anlatmıştı.

rerek bu tepkinin “sağduyulu” olması gerektiğini belirtmişlerdir. Paris Büyük Cami (La Grand Mosquée de Paris) Sorumlusu Halil Ebubekir, ırkçı ve nefreti körükleyen din düşmanlığının yasalarla önlenmesi gerektiğini belirterek Fransa Müslümanlarını provokasyonlara gelmemesi yönünde uyardı. Bir diğer kuruluş olan Fransa Müslümanları Konseyi (Le Conseil Français du Culte Musulman-CFCM) Başkanı Muhammed Moussaoui ise, derginin hiçbir haklı sebebi olamayacağını belirterek Müslümanlara yasal yollardan tepkilerini göstermeleri çağrısında bulundu.⁰³

Adı geçen dergi kaynaklı karikatür provokasyonu nedeniyle Fransız yetkililer de bunu onaylamadıklarını belirterek, Müslümanların galeyana gelmemesini istediler. Fransa Başbakanı Jean-Marc Ayrault, dergiye tepki göstermiş ve “ifade özgürlüğünün Fransa’nın ana unsurlarından olduğunu ve bunun yasalarla sabit olduğunu” belirterek, söz konusu derginin aşırıya gittiğini kabul etmiştir. Başbakan “laiklik ilkesi, hoşgörü ve dini inançlara saygının da Fransa’nın olmazsa olmazı olduğunun” altını çizmiştir. Aynı şekilde Dışişleri bakanı Laurent Fabius da karikatürü kınadığını ifade etmiştir. İçişleri bakanı Manuel Valls ise ifade özgürlüğünün ihlali durumunda yapılacak

03. Le Monde Gazetesi, (19 Eylül 2012).

şikâyetleri değerlendirme konusunda mahkemelerin sorumlu olduğunu belirterek “kamu düzenini tehlikeye atacak, tahrik edici, nefret ve kin yaymaya yönelik gösterilere izin verilmeyeceğini” belirtti.⁰¹

Dergi 2011 yılında “Charia Hebdo” yani “Şeriat Hebdo” adıyla özel bir sayı yayımlamış ve yine Müslümanların tepkisini çekmişti.⁰² Oysaki Fransa’da 1881 Basın Özgürlüğü ve Gayssot Yasası basının ifade özgürlüğüne birtakım sınırlamalar getiriyor. Fakat ülkenin önde gelen basın kuruluşları başta Le Monde, Le Figaro ve Liberation gibi gazeteler olmak üzere birçok yazılı ve görsel basın-yayın kuruluşu söz konusu yasayı ihlal etmekten mahkûm oldu.

Avrupa’da İslam karşıtlığı ya da İslamofobi’nin artışının tipik bir örneği de, ünlü yazar ve kitap editörü Richard Millet’in “Anders Breivik’e Edebi Övgü” isimli kitabında Müslümanların Avrupa için teşkil ettiği tehlikeye işaret ederek Norveç’in bu saldırıyı hakettiğini savunmasıdır. 33 yaşındaki aşırı sağcı Anders Behring Breivik 22 Temmuz 2011’de Oslo’da hükümet binasında 8 kişiyi öldürdükten sonra bir gençlik kampında 69 kişiyi katletmişti. Millet bunun sorumlusu olarak da Müslümanları göstermekle son derece tutarsız bir

01. <http://www.lemonde.fr>, 19/09/2012

02. <http://www.lemonde.fr>, 19/09/2012

görüş ileri sürmektedir.

3. “Hz. Peygamberin resmi yapılamaz mı?” tartışmaları

Karikatür tartışmaları ile birlikte Fransız basınında Hz. Peygamberin resminin gerçekten Kur’an tarafından yasaklanıp-yasaklanmadığı tartışmaları yapılmıştır.⁰³ Zaten söz konusu dergi yönetimi de “başka dinlerin Peygamberlerini de karikatür olarak kullanıyoruz ama onlar tepki göstermiyorlar” şeklinde bir savunma geliştirmektedirler. Oysa ki daha önce Katolik Kilisesi tarafından kutsala hakarettten mahkûm edildiklerini ve dergilerinin kapatıldığını belirtelim.

Hıristiyan kamuoyunun kendi kutsal/profan ayrımı konusunda koyduğu ölçütleri İslam’a taşıyarak Hz. Peygamber’i, aşağılayıcı bir karikatür konusu yapmasının Müslümanlar tarafından niçin kabul edilemez olduğunu vurgulamak gerekiyor. Bir Müslüman için Kutsal’ın alanı, belirli bir bağlamla (bir mekânla, mesela cami ile) sınırlanmış değildir. Müslümanlar, Hz. Peygamber’in adı, sadece camide ya da cami dışında ibadet ederken geçtiğinde, O’nu salât ve selamla anmazlar; cami dışında ya da ibadet eyleminin dışında da Hz. Peygamber’in mekân sınırlaması söz konusu olmaksızın, O’nun adının

03. <http://bigbrowser.blog.lemonde.fr>, 19/09/2012

her geçtiği yerde, aynı biçimde salât ve selamla anarlar.

Batılıların, bu konuda Müslümanlardan 'hoşgörü' beklentilerinin de, bir mantığı yoktur. 'Hoşgörü' gibi daha çok profan alana ilişkin beklentilerin, Müslümanların Kutsal'ına karşı girişilen aşağılayıcı tavırlar için de yürürlükte olması gerektiği ileri sürülemez. Bir başka deyişle, 'dinsel hoşgörü', Kutsal'a yapılacak hakaretlerin görmezlikten gelinmesi anlamına gelmez. O yüzden de Hıristiyanların, mesela, Hz. İsa'nın 'Jesus Christ Superstar' filminin konusu olmasına karşı gösterdikleri hoşgörü ile Müslümanların "Müslümanların Masumiyeti" filmine karşı gösterdikleri sivil tepki mukayese edilemez.⁰¹

Fransa'nın en önemli gazetesi Le Monde "Dikkat! Skandal resimler (ya da değil)" haber başlığı altında bir karikatür yayınlarken, "Eğer bu resim bir skandalsa bu bizim hatamızdır" diyerek burada boş bir metin çemberine herkesin hayalindeki Peygamberi çizmesi ve resmin hakaret için kullanılması istenmiştir.⁰² Bu olaylar, Vatikan tarafından "jette de l'huile sur le feu" "ateş üzerine yağ atmak" yani bizdeki kullanımı ile "ateşe benzinle yaklaşmak" şeklinde ele

01. Hilmi Yavuz, "Hz. Peygamber'i aşağılayan filmin her iki dinde kutsal/profan ayrımı üzerine düşündürdükleri", *Zaman* (19 Eylül 2012), s. 25.

02. <http://vidberg.blog.lemonde.fr/19/09/2012>.

alınarak "eğer bu olayların tansiyonu düşürülemezse yeni birtakım provokasyonlara kapı aralayacağı" yorumları yapılmıştır.⁰³

Fransa basını Müslümanların toplu ibadet günü olan 21 Eylül Cuma gününü yeni bir provokasyon ve taşkınlık olabileceği endişesi ile yirmi ülkede elçiliklerini, konsolosluklarını ve okullarını tatil ettiklerini duyurdu.⁰⁴ Fakat Marsilya dışında toplu olarak yapılan gösterilerde herhangi bir problem olmadı.

Söz konusu karikatürler sadece Fransa'da değil Almanya'da da yayımlanmıştır. Frankfurt merkezli karikatür dergisi Titanic, Hz. Muhammed karikatürleri yayınlayanlar arasına girdi. Derginin kapağında eski Cumhurbaşkanı Christian Wulff'un eşi Betina Wulff'un yanında geleneksel Müslüman kıyafetleri giymiş bir adam yer alıyor. Derginin içi ise Müslümanları rencide edici karikatürler ve fotomontajlarla dolu. Titanic dergisi genel yayın yönetmeni Leo Fischer, 'derginin çarşamba baskıya girdiğini' söylerken, kapakta Betina Wulff'un niye yer aldığı sorusuna "Wulff'un İslamofobik çıkışlarla bilindiğini ve bu nedenle kapakta bir Müslüman tarafından öldürülmek üzere olduğu" yanıtını verdi. Dergisinin 'daima politik atmosfere uyum

03. <http://www.lemonde.fr/18/09/2012>.

04. <http://www.lemonde.fr/19/09/2012>.

sağladığını ve bu nedenle bu sayıda İslam'a ağırlık verdiklerini belirten Fischer, "Daha önce de Papa'yı alaya alan fotomontajlar yayınladık. Ancak hiçbir Katolik olay çıkarmadı" savunmasını yaptı.⁰¹

Gazetede ayrıca karikatürün Kur'an tarafından gerçekten yasaklanıp-yasaklanmadığı da sorgulanarak bu konuda herhangi bir yasağın olmadığını görüşlerine başvurdukları bazı kimselere dayanarak iddia etmiştir.⁰² Uzun yıllar Fransa'da yaşayan ve görüşleri saygı gören Müslüman entelektüel Tarık Ramazan ise bu tür olayların Müslümanları şiddete bulaştırmak için bir oyun olduğunu fakat inanan insanların buna müsaade etmeyeceklerini söylemiştir.⁰³

4.Tiyatroda Hz. Peygamber imajı

1890 yılında, Fransız oyun yazarı Henri de Bornier, "Mahomet (1888)" yani "Muhammed" adlı bir dram kaleme almış olup sahneye aktarılmak üzere. Üstelik sahnede bir aktör Hz. Peygamber'i canlandıracaktır. Oyunun Hz. Peygamber'in manevî şahsiyetini, dolayısıyla İslam dinini ve Müslümanları küçük düşüren hakaretimiz bölümler ihtiva ettiği haberleri Sultan II. Abdülhamid'i "Halife-i Müslimîn"

01. <http://haber.stargazete.com>, 20/09/2012.

02. <http://bigbrowser.blog.lemonde.fr>, 19/09/2012.

03. <http://www.lefigaro.fr>, 20/09/2012.

sorumluluğuyla derhal harekete geçirecek ve yalnız o tiyatrodaki değil, bütün Fransa'da sahnelenmesini engelleyecektir.

Sultan II. Abdülhamid, Fransa Cumhurbaşkanı Sadi Carnot'ya Paris Büyükelçisi Salih Münir Paşa ile haber uçurarak söz konusu oyunun yasaklanmasını istemiştir. Bu diplomatik girişim sonucunda, bu oyunun, Bakanlar Kurulu'nun özel kararıyla yasaklanmasından sonra Carnot'ya şahsen teşekkür eden Abdülhamid, Müslüman tebaasının hislerini yaralamaktan başka bir işe yaramayacak bir oyunla ilgili aldıkları "akıllıca karar"ı kutlamış, hatta Cumhurbaşkanı'nı bir adet İmtiyaz Nişanı'yla ödüllendirmişti.⁰⁴

5.Fransız basınından güncel bazı örnekler

İslamofobi kelimesi anlam olarak "İslam korkusu (fobisi)" demektir. Terim olarak İslam'dan ve Müslümanlardan korkma, çekinme içgüdüsunü ifade eder. Kelime ilk kez 1991 yılında kullanılmış olup 11 Eylül saldırılarıyla yeniden ve çokça gündeme getirilmiştir. Bugün İslamofobi dendiğinde hem İslam dinini tanımamaktan kaynaklanan bir korku, hem de bu korkuya dayanarak Müslümanlara karşı ayrımcılık yapılmasının meşru görülmesi akla gel-

04. Justin R. Goldstein, *The Frightful Stage*, (London: Berghahn Books, 2011), ss.107-108.

mektedir. Şimdi bunlara örnekler vere-
lim:

a. Cami saldırıları

Fransa'da Cami ve yabancı derneklere yönelik tarih boyunca bir çok saldırı olmuştur. Biz burada örnek olması açısından birkaç tanesini aktarmak istiyoruz. Bu olaylardan birincisi, 20 Ekim 2012 tarihinde Poitiers'deki bir Camiye asılan "İslam Dışarı" yazan 2 metreye 2,5 ebatlarında beyaz bir kumaştan oluşan bandrol hadisesidir. Bu olay camiyi işgal eden Génération Identitaire (Kimlikçi Nesil) grup temsilcileri tarafından asılmıştır. Bandrol, Perşembe gününü cumaya bağlayan gecede, caminin sokaktan hemen görünmeyecek üçüncü katına asılmıştır. Halen inşaat aşamasında olan camide herhangi bir tahribata rastlanmamıştır. Fransa İslam Konseyi'ne (CFCM) bağlı, İslamofobi Gözlemevi Başkanı Abdullah Zekri, "Birlikte yaşamı tehdit eden bu hareketi kınıyoruz" açıklamasında bulunmuştur. Zekri, resmi istatistiklere göre, İslamofobik eylemlerde, 2012 yılı aynı dönemine göre 2013 yılının ikinci çeyreğinde % 35 artış olduğunu belirtmiştir.⁰¹

Bir diğer olay "Es-Sünne" ve "El-Fetih" camilerinin duvarlarına, ırkçı ve İslam karşıtı yazılar yazılması ve gamalı haç çizilmesidir. Aşırı sağcı ve yabancı düşmanı Ulusal Cephe Partisini öven

01. <http://www.lefigaro.fr, 11/10/2013>.

ifadeler ve «Fransa Fransızlarıdır», «Müslümanlara ölüm», «Araplar defolun», «Yaşasın Ulusal Cephe» yazıları yazılan iki caminin duvarlarına, gamalı haç çizildi.

Es-Sünne Camisi'nin bu yıl içinde üçüncü kez ırkçı saldırıya hedef olduğu belirtildi. Olayla ilgili savcılık soruşturma başlattı. Fransa'nın doğusu, aşırı sağcı partinin ülke genelinde en fazla oy aldığı bölgelerin başında geliyor. Fransa'nın doğusunda Müslüman ve Musevilere ait dini ibadet yerleri ve mezarlar, sık sık bu tür saldırılara hedef oluyor.⁰²

Başka bir olay ise Haute-Marne Bölgesi'nde yaşanmıştır. Vecqueville şehrinde, açılışı yapılan cami, "aptalca ve kışkırtıcı" bir eyleme sahne oldu. Birileri caminin avlusuna, içinde iki yabani domuz kafası bulunan plastik bir poşet attılar. France 3'nün haberini doğrulayan Bölge Valiliği, "birileri içinde iki yabani domuz kafası bulunan poşeti, iki hafta önce açılışı yapılan caminin önünde bulunan avlunun parmaklıklarının üstünden atmışlar" dedi.

Saint-Dizier kaymakamı olay mahallini ziyaret etti ve yetkililere üzüntüsünü bildirdi. Eylemi kınayan bağımsız Joinville Belediye Başkanı Bertrand Olivier, "bu eylem, bir veya birden fazla kişinin işlediği aptalca ve kışkırtıcı bir eylemdir. Oysaki Joinville Müslüman

02. <http://www.sabah.com.tr, 04/11/2013>.

topluluğu tamamen entegre olmuş durumdadır” dedi. Es-Salam Cami Derneği muhasibi Esteban Moock “camimizin açılışı çok sıcak bir ortamda yapıldı, bu tür ucuz nefret eylemlerini anlamıyoruz. Bu alçakça ve aptalcadır. Bu eylemi gerçekleştirenlerin onuru yoktur” dedi.⁰¹

Fransa’da son dönemde sadece Müslümanların ibadet mekânlarına değil aynı zamanda Musevilerin ibadet yeri ve mezarlarına yönelik ırkçı saldırılar da yoğun tartışmalara neden olmaktadır.⁰²

Fransa İçişleri Bakanı Manuel Valls, Fransa’daki camilere yönelik saldırıları kınayarak, “camiye yapılan saldırının Fransa devletine karşı yapılmış bir saldırı” gibi değerlendirildiğini söylemiştir. Valls Paris’te yaptığı konuşmada ülkede artan İslamofobik eylemlere dikkat çekerek, Müslümanları hedef alan bu tür saldırılara karşı mücadelelerinin devam edeceğini belirtmiştir.⁰³

Aynı zamanda Fransa Başbakan’ı Jean-Marc Ayrault ile İçişleri Bakanı Manuel Valls, Kurban Bayramı kutlaması için, Paris Camiine gittiler. Kutlama töreninde, Başbakan Jean-Marc Ayrault ile İçişleri Bakanı Manuel Valls, Paris Ulu Camii Sorumlusu ve İslam Konseyi (CFCM) Başkanı Halil

01. <http://www.lexpress.fr,06/01/2014>.

02. <http://zaman-online.de,30/11/2013>.

03. <http://www.worldbulletin.net,26/08/2013>.

Ebubekir ve Paris’in Sosyalist Partili Belediye Başkanı Bertrand Delanoë hazır bulundular. Başbakanlık tarafından yayınlanan konuşma metninde, Başbakan, “Sizin aracılığınızla, büyük bir din olan İslam dinini selamlıyorum. Bu dinin, ülkemizde ve tarihimizde hak ettiği yerin farkındayım. Kadın erkek, herkesi Cumhuriyet ilkeleri ve değerleri doğrultusunda barış ve uyum içinde bir araya getirmek için sarf ettiğiniz sözleri biliyorum” ifadelerine yer veriyordu.

Başbakan, ulusumuzun temelleri arasında yer alan vicdan ve ibadet özgürlüğünü savunmada ve ayrımcılıkla mücadele etmede, Hükümetin kararlılığını hatırlattı. Başbakan “Sizlere bir kez daha söylüyorum: ibadetlerin yerine getirilmesini engelleyen hiçbir şey kabul edilemez. Ülkemizde, Cumhuriyet yasalarına, laikliğe ve diğer inançlara saygı çerçevesinde tüm inançların, kendilerini ifade etme imkânı olmalıdır. Barışçı ve uyumlu İslam, ülkemizin temel değerlerinin bir parçasıdır” demiştir.⁰⁴

b. İslamofobi ve Müslüman kadınlara saldırılar

Fransa’da İslam karşıtı olayların hedefinde olan bir diğer kesim ise Müslüman kadınlardır. Fransa Müslüman derneklerinin verilerine göre, Müslümanlara karşı yapılan saldırıların yüzde 85’i Müslüman kadınları hedef

04. <http://www.lexpress.fr,15/10/2013>.

alırken, son bir yılda 469 Müslüman'ın saldırıya uğradığı öğrenildi. En son geçen hafta başkent Paris'in batısında yer alan Trappes'ta başörtülü bir genç kız bıçaklı saldırıya uğramış, 2 kişi oldukları belirtilen saldırganların başörtüsünü çekerek çıkardıkları, genç kadının yüzüne de bıçakla zarar verdikleri kaydedilmişti.⁰¹

Başka bir olayda ise, 17 yaşında başörtülü bir genç kız, liseden evine dönerken, arabayla yanından geçen üç kişinin hakaretlerine uğradığı ve bu üç kişinin arabadan inerek, genç kızını darp ettikleri iddia edildi. Mağdurun ifadesine göre, saldırganlardan biri, liseli kızın başörtüsünü açmak için her şeyi yapmıştır. Yerde aldığı darbelere rağmen, genç kız kaçmayı başarmış. Şoke olmuş bir halde evine gelen genç kızın babası, kendisini hemen Corbeil-Essonnes hastanesinin acil bölümüne götürmüştü.

Pazartesi akşamında bu yana, yaşanan bu olay, Müslüman toplumunun internet sitelerinde bilgi olarak aktarıldı. Bu bilgiyi paylaşan sitelerden biri olan İslamofobi Karşıtı Platformu, yaşanan saldırı ile genç kızın başörtüsü arasında doğrudan bağlantı kurmaktadır. Yaşanan olaylarla ilgili bilgi aldığımız bir kaynak, soruşturma başlatıldığını, ancak saldırının ırkçı bir saldırı olduğunu doğrulamak için henüz çok erken oldu-

ğunu belirtti.⁰²

Yukarıda örnek olması açısından bir kaçını ele aldığımız olaylar Fransa'da yabancı karşıtlığı, ırkçılık ve İslam düşmanlığının ne boyutta olduğunun bir göstergesidir. Başta İslam ve Hz. Muhammed düşmanlığı ile beslenen bu düşmanlık gösterilerinin yüzlerce zamanla gerçekleşmiş ve ileride de muhtemelen bu saldırılar devam edecektir.

Sonuç

Tarih boyunca -aşırı gruplar hariç olmak üzere- Müslümanlar hiçbir dinin ve hatta ideolojinin kutsalına karşı saldırı, aşağılama ve rencide etme girişiminde bulunmamışlardır. Zaman zaman meydana gelen aşırı ve provokatif eylemler Müslüman toplumların çoğunluğunun onayını asla alamamış ve kabul de görmemiştir. Küreselleşmeyle birlikte gelişen bilgi ve teknoloji sayesinde bir olay, dünyanın öbür ucuna anında taşınarak bir domino etkisiyle kitleleri etkileyebilmektedir. Özellikle Müslümanların yoğun olarak yaşadığı Fransa gibi batılı ülkelerde bu etkileşim daha da görünür hale gelmektedir.

Batı medeniyetinin övünerek dile getirdiği düşünce ve düşünceyi ifade etme özgürlüğü buna benzer karikatür, film ve resim gibi basında çıkan haber ve yorumları anlayışla karşılamayı tavsiye

01. <http://www.samanyoluhaber.com>, 04/11/2013.

02. <http://www.leparisien.fr>, 04/11/2013.

ediyor. Oysaki aynı Batı, kendi inanç ve değerlerine karşı rencide edici davranışları düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmekten kaçınarak ulusal/uluslararası kamuoyunu yönlendirmektedir. Bu da her zaman dile getirilen tipik bir Batı merkezli çifte standart örneğidir.

Bütün bu olaylar; İslam dünyasının kendini anlatma, ifade etme ve hepsinden önemlisi bir temsil probleminin hala en acil ihtiyaç olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. “Cihad” kavramını hala savaşmak, kavga etmek, sokak gösterileri tertip edip bağırıpçağırarak, kutsala hakarete yakıp-yıkarak cevap vermek şeklinde anlayan bir kısım insanlardan Müslümana yakışan sağduyulu bir davranış beklemek hakkımız olsa gerektir. Birtakım provokatif olaylar karşısında Müslümanca tavır benimsemek, tepkisel davranışlardan kaçınmak, provokasyonlara gelmemek ve İslam’ı ve Hz. Peygamber’i en güzel şekilde anlatmak bizlerin üzerinde bir sorumluluktur.

Bundan sonra da kitap, karikatür, film, tiyatro, gazete, siyasi söylem ve akademik alanlar kullanılarak İslam ve Hz. Muhammed’in tahkir edilmesi malesef devam edecektir. Batı toplumlarıyla birlikte yaşayan Müslümanlara düşen görev, tepkisel ve aşırı davranışlardan olabildiğince uzak durmaktır.

Bir çoğu tamamen bilgisizlikten kaynaklanan bu tür tavırların üzerine, etkileşim içerisinde bulunarak doğru bilgi edinmeleri konusunda onlara yardımcı olmak, iletişim kanallarını açık ve canlı tutarak diyalog içerisinde kendini ilk elden ifade etmek her Müslümanın yapması gereken görevlerdendir. “Herkes karakterini sergiler” ilahi ikazını unutmadan, önyargılı ve saldırgan birtakım tavırları bir “mü’min olgunluğu” içerisinde savarak “en güzel bir şekilde mücadele etmek” bunun için de siyasi ve hukuki alanları olabildiğince verimli kullanmak gerekmektedir.

Abstract

Throughout history Orientalism and Orientalist have understood Islam in terms of their own minds and made efforts in this direction. These studies has taken place in not only scientific works, encyclopedias, books, articles but also written and visual media. This article has been written to make an assessment of historical in the context of religious values (forinstance; Islam, Quran, Mohammed etc.) perceived by the media, the cartoon and movie provocations especially in the print media in France where it is one of the most important center of orientalism.

Key Words: Islam, occidental, occidental, Mohammed (pbuh), cartoon, movie, painting, image, Orientalism, islamphobia.

- Kaynakça** <http://www.samanyoluhaber.eu>
Bibliothèque, Nationale. 2813 nolu <http://www.leparisien.fr>
manuskri, Folio, 119.
Bulut, Yücel. “Oryantalizm” md., DİA.
İstanbul: 2007.
Hugo, Victor. Les Orientales, Oeuvres
Poétique. Paris: Le Club Français du
Livre, 1829.
Goldstein, Justin R. The Frightful Sta-
ge, London: Berghahn Books, 2011.
laGoffe, Jacques. Les Intellectuels au
Moyen Age, (tr.).
Le Monde Gazetesi.
Rodinson, Maxime. Batı'yı Büyüleyen
İslam. İstanbul: İletişim yay., 1983.
Said, Edward. Şarkiyatçılık, Batı'nın
Şark Anlayışları. İstanbul: Metis
yay., 2008.
Sénac, Philippe. L'Image de l'Autre,
Histoire de l'Occident Médiéval
Face à l'Islam. Paris: Flammarion,
1983.
Southern, Richard W.. The Making
of the Middle Ages. London: Folio
Society, 1988.
Yavuz, Hilmi, “Hz. Peygamber'i aşā-
ğılayan filmin her iki dinde kutsal/
profan ayrımı üzerine düşündür-
dükleri”, Zaman (19 Eylül 2012).
Zaman France Gazetesi.
<http://www.iris-france.org>
<http://www.lemonde.fr>
<http://bigbrowser.blog.lemonde.fr>
<http://www.zaman.com.tr>
<http://vidberg.blog.lemonde.fr>
<http://haber.stargazete.com>
<http://www.lefigaro.fr>
<http://www.sabah.com.tr>
<http://www.lexpress.fr>
<http://zaman-online.de>
<http://www.worldbulletin.net>
<http://www.samanyoluhaber.com.tr>